

Sygn. akt I Ns 1772/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2017 roku

Sąd Rejonowy w Bartoszycach, I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: SSR Ewa Kurasz

Protokolant: sekr. sąd. Sylwia Gera

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2017 roku w Bartoszycach

na rozprawie

sprawy z wniosku M. L.

z udziałem B. J., J. R. (1), S. H., D. H., T. H., J. H. (1), E. Ś., M. S. (1), M. S. (2), H. A., J. R. (2), M. S. (3), D. K., E. K., B. C., L. K., Z. S., J. S. (1), J. S. (2), J. M., M. S. (4), E. R., U. W. i B. B.

o stwierdzenie nabycia spadku

I. stwierdza, że spadek po J. H. (2)

zmarłym dnia 06 marca 1969 roku we L.,

ostatnio stale zamieszkałym w L., gmina B.,

na podstawie ustawy nabyli

żona A. H., córka A. i F., w 5/15 części,

córka H. S. (1), córka J. i A., w 5/15 części,

wnuczka M. L., córka S. i S., w 1/15 części,

wnuczka B. J., córka S. i S., w 1/15 części,

wnuczka J. R. (1), córka S. i S., w 1/15 części,

wnuk S. H., syn S. i S., w 1/15 części,

wnuk J. H. (3), syn S. i S., w 1/15 części;

a wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabyli:

żona A. H., córka A. i F., w 2/6 części,

córka H. S. (1), córka J. i A., w 2/6 części,

wnuczka M. L., córka S. i S., w 1/6 części,

wnuk J. H. (3), syn S. i S., w 1/6 części;

II. stwierdza, że spadek po A. H.

zmarłej dnia 26 września 1973 roku we L.,
ostatnio stale zamieszkałej w L., gmina B.,
na podstawie ustawy nabyli

córka H. S. (1), córka J. i A., w 5/10 części,
wnuczka M. L., córka S. i S., w 1/10 części,
wnuczka B. J., córka S. i S., w 1/10 części,
wnuczka J. R. (1), córka S. i S., w 1/10 części,
wnuk S. H., syn S. i S., w 1/10 części,
wnuk J. H. (3), syn S. i S., w 1/10 części;

a wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabyli:

córka H. S. (1), córka J. i A., w 1/2 części,
wnuczka M. L., córka S. i S., w 1/2 części;

III. stwierdza, że spadek po H. S. (1)

zmarłej dnia 06 maja 1991 roku w B.,
ostatnio stale zamieszkałej w B.,

na podstawie ustawy nabyli

syn M. S. (2), syn J. i H., w 1/7 części,
córka H. A., córka J. i H., w 1/7 części,
córka J. R. (2), córka J. i H., w 1/7 części,
córka M. S. (3), córka J. i H., w 1/7 części,
syn J. S. (3), syn J. i H., w 1/7 części,
syn B. S., syn J. i H., w 1/7 części,
wnuk B. C., syn B. i J., w 1/7 części;

a wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabyli:

syn M. S. (2), syn J. i H., w 1/6 części,
córka H. A., córka J. i H., w 1/6 części,
córka J. R. (2), córka J. i H., w 1/6 części,
córka M. S. (3), córka J. i H., w 1/6 części,
syn J. S. (3), syn J. i H., w 1/6 części,

syn B. S., syn J. i H., w 1/6 części;

IV. stwierdza, że wchodzące w skład spadku po J. H. (3),

zmarłym dnia 23 września 1996 roku w K.,

ostatnio stale zamieszkałym w B.,

gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabyli

żona D. H., córka W. i J., w 1/2 części,

córka T. H., córka J. i D., w 1/2 części;

IV. przyznaje kuratorowi ustanowionemu dla uczestników D. K., E. K., B. C. i U. W., których miejsce pobytu było jest znane – A. K. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem wynagrodzenia, którą wypłacić:

- co do kwoty 33,34 złote z zaliczki uiszczonej przez wnioskodawczynię, zapisanej pod pozycją SAP (...),

- co do kwoty 86,66 złotych ze środków Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Bartoszycach;

V. stwierdza, że wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie;

VI. odstępuje od obciążenia wnioskodawczyni kosztami sądowymi poniesionym tymczasowo przez Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Bartoszycach.

Sygn. akt I Ns 1772/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. L. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po J. H. (2), zmarłym dnia 06 marca 1969 roku, A. H. zmarłej dnia 26 września 1973 roku, H. S. (1) zmarłej 06 maja 1991 roku i J. H. (3) zmarłym 23 września 1996 roku.

W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik wnioskodawczyni wskazał, że J. H. (2) i A. H. byli jej dziadkami. Wnioskodawczyni jest ich bezpośrednią spadkobierczynią, zaś H. S. (1) i J. H. (3) to ich dalsi zstępni. W skład spadku po dziadkach wchodzi gospodarstwo rolne, którego stan należy uregulować. Wnioskodawczyni posiada kwalifikacje do jego dziedziczenia, ponieważ w nim pracowała i prowadziła je po śmierci dziadków (wniosek k. 2-4).

Uczestnik J. H. (1) w odpowiedzi na wniosek nie sprzeciwił się przeprowadzeniu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Wskazał, że kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego posiada również T. H., córka J. H. (3) (odpowiedź na wniosek k. 49).

Uczestniczka J. R. (2) poparła wniosek. Wskazała, że posiada kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, gdyż stale pracowała przy produkcji rolnej, a praca w rolnictwie była jej jedynym źródłem utrzymania (odpowiedzi na wniosek k. 60, protokół rozprawy k. 69v).

Uczestniczka T. H. w odpowiedzi na wniosek nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Wskazała, że posiada kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, gdyż ukończyła technikum rolnicze oraz pracowała w państwowym gospodarstwie rolnym jako brygadzistka przy produkcji zwierzęcej (odpowiedzi na wniosek k. 51).

Uczestniczki D. H., E. Ś. i M. S. (1) nie zajęły stanowiska w sprawie wniosku. W nadesłanych pismach wniosły jedynie o przeprowadzenie rozpraw pod ich nieobecność (pisma k. 50, 57, 64).

Uczestnicy B. J., S. H., M. S. (2), H. A., M. S. (3), J. S. (1), J. M. i M. S. (4) poprali wniosek co do zasady (protokoły rozpraw k. 69v, 235).

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 roku **Sąd Rejonowy w Bartoszycach** odrzucił wniosek w zakresie stwierdzenia nabycia spadku po J. H. (3) (z wyjątkiem dziedziczenia gospodarstwa rolnego) z uwagi na uprzednie wydanie prawomocnego postanowienia w tym zakresie przez Sąd Rejonowy w Bartoszycach w sprawie I Ns 121/99 (postanowienie k. 91).

Ponieważ przeprowadzone przez Sąd postępowanie wskazywało na to, że wszyscy spadkobiercy J. H. (2), A. H. i H. S. (1) mogą nie być znani, postanowieniem z dnia 01 marca 2016 roku **Sąd wezwał ich do udziału w sprawie przez ogłoszenie** (postanowienie k. 111). Ogłoszenia w tym przedmiocie zamieszczono w piśmie poczytnym na terenie Polski – ogólnopolskim dodatku do Gazety (...) w dniu 05 kwietnia 2016 (k. 150) w Monitorze (...) w dniu 16 grudnia 2016 (k. 234-235) oraz wywieszono w Urzędzie Gminy B. na okres od 05 kwietnia do 15 lipca 2016 roku (k. 229) i w Urzędzie Miasta B. na okres od 15 kwietnia do 15 lipca 2016 roku (k. 167).

Miejsce pobytu uczestników D. K., E. K. (vel M.), B. C. i U. W. nie były znane. Dlatego zarządzeniami z dnia 05 grudnia 2016 roku i 27 września 2017 roku ustanowiono dla nich kuratora, celem reprezentowania ich interesów w niniejszym postępowaniu (zarządzenia k. 179, 398).

Kurator uczestników D. K., E. M., B. C. i U. W. nie ustalił ich aktualnych miejsc pobytu. Wniósł o wydanie przez Sąd orzeczenia zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz o przyznanie mu wynagrodzenia w sprawie (pismo k. 204).

Uczestnicy L. K., Z. S., J. S. (2), J. R. (1), E. R. i B. B. nie zajęli stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

Spadkodawca J. H. (2) zmarł 06 marca 1969 roku w L. (gmina B.). W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z A. H.. W ciągu życia raz zawierał związek małżeński. Z małżeństwa miał dwójkę dzieci: H. S. (2) i S. H., który zmarł w 1944 roku. Spadkodawca dzieci pozamałżeńskich i przysposobionych nie posiadał. Nie sporządził testamentu.

Spadkodawczyni A. H. zmarła 26 września 1973 roku w L. (gmina B.). W chwili śmierci była wdową. W ciągu życia dwa razy zawierała związek małżeński. Z pierwszego małżeństwa miała córkę A. W., która nie żyje i zmarła na terenie B.. Miała ona trzech synów, również prawdopodobnie mieszkających poza granicami P.. Drugie małżeństwo zawarła ze spadkodawcą J. H. (2). Dzieci pozamałżeńskich i przysposobionych nie posiadała. Nie sporządziła testamentu.

Syn J. H. (2) i A. H. - S. H. w chwili śmierci był żonaty. Z małżeństwa miał 7 dzieci: wnioskodawczynię M. L., uczestników B. J., J. R. (1), S. H. oraz J. H. (3), który zmarł 23 września 1996 roku, F. H., który zmarł w 1962 roku jako bezdzietny kawaler i B. H., który zmarł jako dziecko.

(dowody: odpisy aktów stanu cywilnego k. 13 - 16, 25 -28, 67, 71

zapewnienia spadkowe k. 69v-70)

Spadkodawczyni H. S. (1) zmarła 06 maja 1991 roku w B.. W chwili śmierci była wdową. W ciągu życia raz zawierała związek małżeński. Z małżeństwa miała siedmioro dzieci: uczestników M. S. (2), H. A., J. R. (2), M. S. (3) oraz J. S. (3), który zmarł w dniu 10 marca 2002 roku, córkę J. C., która zmarła 02 grudnia 1990 roku i syna B. S., który zmarł 02 marca 1995 roku. Dzieci pozamałżeńskich i przysposobionych nie posiadała. Nie sporządziła testamentu.

(dowody: odpisy aktów stanu cywilnego k. 15, 17, 18, 20, 68, 87, 88,

zapewnienia spadkowe k. 69v-70,

z akt I Ns 329/02 Sądu Rejonowego w Lipnie: skrócony odpis aktu stanu cywilnego. 4, postanowienie k. 18)

Spadkodawca J. H. (3) zmarł 23 września 1996 roku w K. (gmina B.). W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z uczestniczką D. H.. W ciągu życia raz zawierał związek małżeński. Z małżeństwa miał czworo dzieci: uczestników T. H., J. H. (1), E. Ś. i M. S. (1). Dzieci pozamałżeńskich i przysposobionych nie posiadał. Nie sporządził testamentu.

Postanowieniem z dnia 09 czerwca 1999 roku, wydanym w sprawie I Ns 121/99, Sąd Rejonowy w Bartoszycach stwierdził, że spadek po J. H. (3), zmarłym dnia 23 września 1996 roku nabyli: żona D. H. w 1/16 części oraz dzieci: T. H., J. H. (1), E. Ś. i M. S. (1) w 3/16 części każde z nich. W postanowieniu tym nie orzeczono u uprawnieniu do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

(dowody: odpisy aktów stanu cywilnego k. 16, 21 - 24, 90,

zapewnienia spadkowe k. 69v-70, 92v,

z akt I Ns 121/99 Sądu Rejonowego w Bartoszycach: skrócone odpisy aktów stanu cywilnego k. 5-10, protokół k. 19-20, postanowienie k. 21)

W księdze wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Bartoszycach dla nieruchomości rolnej składającej się z działki geodezyjnej numer (...), położonej w L., gmina B., o powierzchni 1,9800 ha, jako właściciel ujawniony jest spadkodawca J. H. (2).

W księdze wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Bartoszycach dla nieruchomości rolnej składającej się z działki geodezyjnej numer (...), położonej w L., gmina B., o powierzchni 0,77 ha, jako współwłaściciele wpisano wnioskodawczynię M. L. w $\frac{3}{4}$ części oraz spadkodawcę J. H. (2) w $\frac{1}{4}$ części.

Łącznie w skład spadku po J. H. (2) i jego następcach prawnych wchodzi grunt rolny o łącznej powierzchni ponad 2 ha.

(dowody: wydruki z elektronicznych ksiąg wieczystych k. 6-11)

W chwili śmierci spadkodawcy J. H. (2) dnia 06 marca 1969 roku w prowadzonym przez niego gospodarstwie rolnym nadal pracowała jego żona A. H. oraz wnioskodawczyni M. L., której przekazał on przed śmiercią większość tego gospodarstwa. A. H. pracowała i pomagała w tym gospodarstwie do śmierci dnia 26 września 1973 roku, a M. L. prowadziła je samodzielnie nadal po śmierci dziadków.

Wnuki spadkodawców B. J. i S. H. w chwili śmierci J. H. (2) były pełnoletnie i nie mieszkały już w domu dziadków. B. J. i S. H. posiadali wykształcenie podstawowe, nie pracowali w rolnictwie na stałe, a praca w rolnictwie nigdy nie stanowiła ich głównego źródła utrzymania.

Spadkodawczyni H. S. (1) prowadziła swoje gospodarstwo rolne w D. w latach 1945 – 1971 i było to jej jedyne źródło utrzymania. Jej dzieci – uczestnicy M. S. (2), H. A., M. S. (3), J. R. (2), J. S. (3), J. C. i B. S. wychowali się w tym gospodarstwie rolnym i pomagali rodzicom w jego prowadzeniu, wykonując prace związane z rolnictwem. Dodatkowo J. R. (2) pracowała w latach 1978 – 1992 na własnym gospodarstwie rolnym w D. i było to wówczas jej główne źródło utrzymania.

W 1971 roku H. S. (1) sprzedała gospodarstwo rolne i przeprowadziła się do B., gdzie z uwagi na wiek i stan zdrowia już nie pracowała.

(dowody: wysłuchanie uczestników postępowania k. 69v-71,

zaświadczenie k. 61-62)

Spadkodawca J. H. (3) zmarł 23 września 1996 roku. Miał wykształcenie podstawowe i pracował w państwowym gospodarstwie rolnym jako palacz – dozorca. W 1969 roku wraz z żoną mieszkał w D. i zajmował się gospodarstwem rolnym rodziców żony. Oboje w nim pracowali. W 1973 roku oboje mieszkali w B., gdzie się przeprowadzili i pracowali w zakładach dziewiarskich. Córka J. H. (3) - T. H. w 1986 roku ukończyła naukę w Technikum Rolniczym przy Zespole Szkół Rolniczych w R., uzyskując tytuł technika rolnika o specjalności uprawa roślin – hodowla zwierząt. W latach 1988-1991 pracowała w pełnym wymiarze czasu pracy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w P. na stanowisku brygadzista produkcji zwierzęcej. Pozostałe dzieci J. H. (3) nie posiadały wykształcenia rolniczego i nigdy nie prowadziły gospodarstwa rolnego, ani nie pracowały w rolnictwie.

(dowody: świadectwo szkolne k. 52-53,

świadectwo pracy k. 54-55,

wysłuchanie uczestniczki postępowania k. 92v)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o dowody z dokumentów, w tym zwłaszcza w oparciu o skrócone odpisy aktów stanu cywilnego, które są wyłącznymi dowodami zdarzeń takich jak urodzenie, małżeństwo i śmierć oraz pokrewieństwo albo powinowactwo z określoną osobą. Treść przedłożonych dokumentów i ich autentyczność nie budziła przy tym wątpliwości i nie była kwestionowana przez uczestników postępowania.

Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, przyjęto również zapewnienia spadkowe uczestników postępowania (art. 671 k.p.c.). Ich treść była zgodna z treścią aktów stanu cywilnego, a osoby je składające Sąd uznał za wiarygodne.

Za podstawę ustaleń stanu faktycznego w sprawie przyjęto też zeznania uczestników postępowania co do posiadania przez nich oraz członków ich najbliższej rodziny kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Zeznania te, wraz z dowodami z dokumentów, tworzyły spójny obraz stanu faktycznego w tym obszarze, a poszczególne fakty nie były przedmiotem sporu.

W myśl art. 922 § 1 k.c. prawa i obowiązki zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób, chyba że co innego wynika z przepisów szczególnych. Art. 924 k.c. stanowi, że spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.

Z powyższych przepisów wynika, iż dziedziczenie po osobie fizycznej następuje z mocy przepisów prawa z chwilą jej śmierci. Co za tym idzie, do dziedziczenia tego mają co do zasady zastosowanie przepisy obowiązujące w dniu śmierci spadkodawcy, nawet jeśli postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma miejsce wiele lat po jego śmierci. Po jego przeprowadzeniu Sąd wydaje postanowienie, w którym stwierdza jedynie stan prawny dotyczący dziedziczenia, który nastąpił w chwili śmierci spadkodawcy. Konsekwencją tego jest również to, że w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku jako spadkobierców wymienia się osoby, które żyły w dniu otwarcia spadku (śmierci spadkodawcy), a które nie żyją w chwili wydania postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Osoby te nabyły bowiem spadek w chwili śmierci spadkodawcy.

W niniejszej sprawie wnioskodawczyni wniosła o przeprowadzenie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po zwrocie spadkodawcach: swoim dziadku J. H. (2), zmarłym 06 marca 1969 roku, babci A. H., zmarłej 26 września 1973 roku, siostrze ojca H. S. (1), zmarłej 06 maja 1991 roku i bracie J. H. (3), zmarłym dnia 23 września 1996 roku. Z przedłożonych przez wnioskodawczynię dokumentów wynika też, że w skład spadku po wyżej wymienionych wchodzi gospodarstwo rolne, udziały w którym nabyli oni na skutek dziedziczenia po J. H. (2).

Na podstawie z art. 926 § 1 i 2 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

W myśl art. 931 § 1 i 2 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych, jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

Powyższy przepis, odnośnie dziedziczenia ustawowego przez małżonka i zstępnych spadkodawcy obowiązywał w tym samym kształcie w czasie śmierci wszystkich spadkodawców, których dotyczyło niniejsze postępowanie.

Na jego podstawie spadek po J. H. (2) podzielił się na 3 części, przypadające na jego żonę i dwoje dzieci. Dlatego spadek po nim nabyła żona A. H. w 1/3 (5/15) części, córka H. S. (1) w 1/3 (5/15) części oraz zstępni zmarłego syna spadkodawcy S. H.. Udział spadkowy S. H. podzielił się przy tym w równych częściach na jego dzieci: M. L., B. J., J. R. (1), S. H. i J. H. (3), dla każdego z nich przypadło więc po 1/15 spadku po dziadku J. H. (2).

Z kolei spadek po A. H. podzielił się na dwie równe części, przypadające na dwójkę jej ustalonych w trakcie postępowania dzieci: H. S. (1) i zmarłego S. H.. Dlatego spadek po niej nabyła córka H. S. (1) w 1/2 (5/10) części oraz zstępni zmarłego syna spadkodawczyni S. H.. Udział spadkowy S. H. podzielił się przy tym między nich w równych częściach, dla każdego z nich przypadło więc po 1/10 spadku po babci A. H..

Zaznaczyć przy tym należy, iż z ustalonego stanu faktycznego wynika, że spadkodawczyni A. H. posiadała jeszcze jedno dziecko – córkę z pierwszego małżeństwa A. W., która obecnie nie żyje i brak jest w aktach sprawy aktów stanu cywilnego jej dotyczących. Według oświadczenia uczestników postępowania posiadała one troje zstępnych: trzech synów. Jednak dokładne dane osobowe tych osób nie były znane, wiadomo jedynie, że żyją oni gdzieś na terenie B.. W związku z powyższym na podstawie art. 672 k.p.c. Sąd wezwał nieznanych spadkobierców do udziału w sprawie przez ogłoszenie. Ponieważ w czasie trzech miesięcy od jego zamieszczenia nikt nie zgłosił się do Sądu i nie wykazał swoich praw do spadku, zgodnie z art. 676 k.p.c. Sąd stwierdził nabycia spadku przez spadkobierców, których prawa zostały wykazane. Nie oznacza to jednak definitywnego zamknięcia drogi do nabycia spadku przez nieznanych spadkobierców. Jeśli dowiedzą się oni o wydaniu postanowienia w niniejszej sprawie po jego uprawomocnieniu się mogą wszcząć postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w trybie art. 679 k.p.c.

Odnośnie H. S. (1) ustalono, że w chwili śmierci była wdową. Miała siedmioro dzieci: M. S. (2), H. A., J. R. (2), M. S. (3), J. S. (3), B. S. i J. C., która zmarła przed matką 02 grudnia 1990 roku i miała jednego syna – B. C.. Wobec powyższego spadek po H. S. (1) podzielił się na 7 równych części. Spadek ten nabyło sześcioro jej dzieci żyjących w chwili śmierci spadkodawczyni oraz wnuk B. C. w miejsce zmarłej matki, po 1/7 części każde z nich.

Natomiast co do J. H. (3) istnieje już prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydane w sprawie I Ns 121/99 Sądu Rejonowego w Bartoszycach. Wynika z niego, że spadek po tym spadkodawcy nabyli żona D. H. w 4/16 części i dzieci: T. H., J. H. (1), E. Ś. i M. S. (1), po 3/16 części każde z nich. Postanowieniem tym nie była jednak objęta kwestia dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Zgodnie z art. 677 k.p.c., w wersji obowiązującej do dnia 02 października 2008 roku, który na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2007 roku o zmianie ustawy – prawo o notariacie oraz niektórych ustaw (Dz. U. Nr 181, poz. 1287), ma zastosowanie nadal do spraw o stwierdzenie nabycia spadku otwartych przed dniem 14 lutego 2001 roku, w wypadku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne podlegające dziedziczeniu z ustawy, sąd wymienia w treści postanowienia dodatkowo spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały w nim (§ 2). Natomiast w myśl § 3 tego przepisu, jeżeli w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd wyda w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające, stosując odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące stwierdzenia nabycia spadku.

Ponieważ wszyscy spadkobiercy, których dotyczyło niniejsze postępowanie zmarli przed 14 lutego 2001 roku, a w skład spadku po nich wchodziło gospodarstwo rolne, należało co do stwierdzenia spadku po nich zastosować powyższe przepisy.

W przeciwieństwie do przepisów regulujących nabycie spadku w sposób ogólny, przepisy dotyczące możliwości i uprawnień do dziedziczenia gospodarstwa rolnego zmieniały się w czasie i były różne w czasie śmierci poszczególnych spadkodawców.

W okresie od wejścia w życie kodeksu postępowania cywilnego (01 stycznia 1965 roku) do 06 kwietnia 1982 roku, a więc w czasie śmierci J. H. (2) i A. H. w myśl obowiązującego wówczas art. 1059 § 1 k.c. dzieci spadkodawcy mogły dziedziczyć z mocy ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli: bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w tym gospodarstwie albo w chwili otwarcia spadku były członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub pracowały w gospodarstwie rolnym takiej spółdzielni, albo w chwili otwarcia spadku bądź prowadziły inne indywidualne gospodarstwo rolne, bądź też pracowały w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, małżonka lub jego rodziców, albo w chwili otwarcia spadku bądź były małoletnie, bądź też pobierały naukę zawodu lub uczęszczały do szkół, albo w chwili otwarcia spadku były trwale niezdolne do pracy. Art. 1060 k.c. stanowił, że przepisy artykułu poprzedzającego stosowało się odpowiednio do dziedziczenia z ustawy przez małżonka spadkodawcy, jak również do dziedziczenia z ustawy przez wnuków spadkodawcy powołanych stosownie do przepisu art. 931 § 2 k.c. (w miejsce nieżyjących dzieci spadkodawcy). Dalsi zstępni spadkodawcy nie byli powołani z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. W granicach określonych w art. 931 § 2 k.c. wnuki spadkodawcy, które bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w należącym do spadku gospodarstwie rolnym i dla których ta praca stanowiła główne źródło utrzymania, dziedziczyły to gospodarstwo także w wypadku, gdy ich ojciec lub matka nie mogli gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 k.c..

Przenosząc powyższe regulacje na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po J. H. (2) posiadały jego żona A. H. i wnuczka M. L., które w tym czasie na stałe pracowały w spadkowym gospodarstwie rolnym i dla których stanowiło ono główne źródło utrzymania. Również z zeznań zstępnych J. H. (3) wynika, iż w chwili śmierci dziadka wraz z żoną mieszkał on w gospodarstwie rodziców żony i pomagał je prowadzić, a praca w nim stanowiła dla niego i jego żony główne źródło utrzymania. Pozostałe dzieci S. H., syna J., jako osoby wówczas pełnoletnie, samodzielne i pracujące zawodowo poza rolnictwem, nie były uprawnione do dziedziczenia tego gospodarstwa.

Tak więc zgodnie z wyżej przytoczonymi przepisami wchodzącego w skład spadku po J. H. (2) gospodarstwo rolne nabyli jego żona A. H., córka H. S. (1) i wnuki M. L. i J. H. (3), jako osoby pracujące w gospodarstwach rolnych w chwili śmierci spadkodawcy. Spadek w zakresie gospodarstwa rolnego podzielił się więc na 3 części, przy czym 1/3 (2/6) odziedziczyła żona A. H., 1/3 (2/6) córka H. S. (1), a 1/3 przypadająca na nieżyjącego S. H. uległa podziałowi na jego dwoje dzieci: M. L. i J. H. (3) po 1/6 części.

Natomiast w chwili śmierci A. H. jej córka H. S. (1) była osobą niezdolną do pracy – miała skończone 63 lata (patrz § 14 pkt 1 ppkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych – t.j. Dz. U. z 1972 roku, Nr 31, poz. 215 ze zm.). Wnuczka spadkodawczyni M. L. nadal pracowała w spadkowym gospodarstwie rolnym. J. H. (3), zgodnie z zeznaniami jego zstępnych, wyprowadził się już w tym czasie z tego gospodarstwa rolnego rodziców żony, zamieszkał wraz z rodziną w B. i tam podjął pracę nie związaną z rolnictwem. i zamieszkał wraz z rodziną w innym miejscu. Wobec tego w zakresie nieruchomości rolnych spadek po A. H. odziedziczyła córka H. S. (1) w 1/2 części i wnuczka M. L., w 1/2 części (w miejsce nieżyjącego ojca S. H.).

W chwili śmierci H. S. (3) (06 maja 1991 roku) regulacje dotyczące dziedziczenia gospodarstwa rolnego uległy zmianie. W myśl obowiązujących wówczas art. 1059 k.c. i 1060 k.c., które miały zastosowanie do spadków otwartych w okresie od 01 października 1990 roku do 13 lutego 2001 roku, spadkobiercy dziedziczyli z mocy ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku: stale pracowali bezpośrednio przy produkcji rolnej albo mieli przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, albo byli małoletni bądź też pobierali naukę zawodu lub uczęszczały do szkół, albo byli trwale niezdolni do pracy. Dodatkowo w granicach określonych w art. 931 § 2 k.c. wnuki spadkodawcy, które w chwili otwarcia spadku odpowiadały warunkom przewidzianym w art. 1059 pkt 1 i 2 k.c., dziedziczyły

gospodarstwo rolne także wtedy, gdy ich ojciec lub matka nie mogli gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 k.c.. Przepis ten stosował się odpowiednio do dalszych zstępnych.

Regulacje powyższe uzupełniają przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990 roku w sprawie warunków dziedziczenia gospodarstwa rolnego (Dz. U. Nr 89, poz. 519 ze zm.), zgodnie z § 1 pkt 4 którego spadkobierca miał przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, uprawniające do dziedziczenia gospodarstwa rolnego między innymi, gdy wykazał się stałą pracą w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej przez okres co najmniej roku. W oparciu o ten przepis Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 04 października 2002 roku, sygn. akt III CKN 135/2001 stwierdził, że spadkobierca urodzony i wychowany w rodzinnym gospodarstwie rolnym, wykonujący przy nim przez wiele lat wraz z pozostałymi członkami rodziny prace przy produkcji rolnej i w obejściu gospodarskim, ma umiejętności praktyczne potrzebne do prowadzenia gospodarstwa rolnego i na mocy art. 1059 k.p.c. i § 1 pkt 4 wyżej wskazanego rozporządzenia posiada kwalifikacje do dziedziczenia takiego gospodarstwa także wówczas, gdy pracował również poza rolnictwem, wyprowadził się z gospodarstwa i w chwili otwarcia spadku nie pracował już w żadnym gospodarstwie rolnym.

Jak wynika z zeznań zstępnych H. S. (1), wszystkie dzieci tej spadkodawczyni wychowały się w prowadzonym przez nią wraz z mężem rodzinnym gospodarstwie rolnym, pomagając rodzicom przy pracach polowych. Dodatkowo J. R. (2) pracowała również przy produkcji rolnej. Wszystkie dzieci H. S. (1) posiadają więc kompetencje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po matce. Takich kwalifikacji nie posiadał natomiast wnuk spadkodawczyni – B. C.. W chwili śmierci babci był on pełnoletni (akt urodzenia k. 153), a przeprowadzone postępowanie nie wykazało, aby spełniał inne przesłanki uprawniające go do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Tak więc wchodzące w skład spadku po H. S. (1) gospodarstwo rolne nabyły jej dzieci w częściach równych (po 1/6 części).

Pomimo przeprowadzonego wcześniej postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, na podstawie art. 677 § 3 k.p.c. w wersji obowiązującej do dnia 02 października 2008 roku, w niniejszej sprawie, zgodnie z wnioskiem wnioskodawczyni, należało uzupełniająco orzec o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po J. H. (3).

Spadkodawca ten zmarł 23 września 1996 roku. Obowiązywały wówczas te same reguły dotyczące dziedziczenia gospodarstw rolnych, co w czasie śmierci H. S. (1). Z zeznań zstępnych J. H. (4) wynika, iż jego żona posiada kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, gdyż wychowała się w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, przy prowadzeniu którego wraz ze spadkodawcą początkowo pomagała. Natomiast córka J. H. (3) – T. H., skończyła technikum rolnicze i otrzymała tytuł technika – rolnika, pracowała także w państwowym gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej. Pozostałe dzieci J. H. (3) nigdy nie pracowały przy produkcji rolnej, nie posiadają wykształcenia rolniczego i w czasie śmierci ojca były pełnoletnie oraz zdolne do pracy. Wobec tego kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po J. H. (3) posiadają jedynie jego żona i córka T. H.. Nabyły więc one to gospodarstwo po 1/2 części.

Dlatego, na podstawie wyżej wskazanych przepisów, orzeczono jak w punktach I – IV postanowienia.

Na podstawie § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 1476) w zw. z § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.) przyznano kuratorowi dla uczestników nieznanymi z miejsca pobytu – D. K., E. K., B. C. i U. W. kwotę 120 złotych tytułem wynagrodzenia.

O kosztach postępowania orzeczono w myśl art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik postępowania nieprocesowego ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Wszyscy uczestnicy sprawy o stwierdzenie nabycia spadku są bowiem zainteresowani w jej wyniku, gdyż dotyczy ona ich praw i obowiązków.

O kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 520 § 1 k.p.c. Z uwagi na fakt, iż wnioskodawczyni poniosła już znaczne koszty niniejszego postępowania i w jego wyniku nie zasądzone na jej rzecz żadnych kwot, a do pełnego uregulowania sytuacji gospodarstwa rolnego,

wchodzącego w skład spadku po J. H. (2) niezbędne jest przeprowadzenie dalszych postępowań sądowych, odstąpiono od obciążenia wnioskodawczyni kosztami sądowymi poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa –Sąd Rejonowy w Bartoszycach w niniejszej sprawie.